

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Vår saksbehandler
Åshild Olaussen

Kopi til

Vår dato
23.03.2015

Vår referanse
DOK/2015/00266

Deres referanse
14/6199 1

Høringsuttalelse - NOU 2014:14 Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg

Vi viser til brev av 19.12.2014 der vi blir invitert til å komme med synspunkter på NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg. Her følger Unios høringssvar.

Unio mener det er behov for en styrket fagskole og en mer helhetlig politikk for fagskolen som tydeliggjør forholdet mellom videregående yrkesutdanning, fagskoler og høyere utdanningsinstitusjoner. Statistisk sentralbyrås framskrivning av befolkning og arbeidsstyrke indikerer at det kan bli et betydelig underskudd på personer med kortere yrkesrettet utdanning og personer med fagbrev frem mot 2030. Den i dag relativt beskjedne fagskolesektoren har potensial til å dekke en stor del av dette underskuddet og bør spille en mer sentral rolle for å imøtekomme fremtidens kompetansebehov.

Unio har medlemmer med fagarbeiderbakgrunn blant annet på arbeidsplasser i maritim sektor. Unio har videre mange medlemmer i lederposisjoner på arbeidsplasser der en stor del av de ansatte har yrkesfaglig bakgrunn, i kommunehelsetjenesten og barnehager og SFO. Vi ser at et godt utbygd fagskoletilbud kan gi viktig kompetanseheving og spesialisering for fagarbeiderne. Fagskoleutdanning må bli en attraktiv utdanningsvei som utgjør et tydelig alternativ til høyere utdanning, og Unio ønsker velkommen en økt politisk vilje til å få etablert en seriøs og relevant fagskolesektor som en del av det tertiære utdanningsnivået.

Unio mener utredningen gir en god analyse av situasjonen i dag, og vi er enige i beskrivelsen av disse utfordringene:

1. Fagskolene har en uklar plass og er for svakt integrert i utdanningssystemet
2. Arbeidslivet mangler eierskap til fagskolene
3. Utdanningskvaliteten er for svak flere steder
4. Fagskolene mangler en helhetlig og formålstjenlig styring
5. Finansieringssystemet for fagskolene er uklart

Utvalget skisserer 49 ulike tiltak som skal bidra til å utvikle fagskolen som en attraktiv karrierevei, ikke minst for de med fagutdanning fra vgo. Tiltakene skal bidra til å etablere en kvalitetssikret og relevant fagskolesektor som en del av det tertiære utdanningsnivået. Unio kan slutte seg til de fleste av disse tiltakene. Samtidig vil vi understreke at:

- Unio går imot automatisk innpass fra fagskole til relevante studier i høyere utdanning
- Unio støtter videreføringen av omfangsbenevnelsen «fagskolepoeng»
- Unio går i mot en økning av utdanningslengden i fagskolen ut over to år.

I det følgende vil vi gi litt mer utdypende kommentarer til enkelte forslag.

Om overganger

Når det gjelder overgang mellom fagskole og høyere utdanning må den bygge på en grunnleggende vurdering av hva som kreves for å gjennomføre høyere utdanning. Studier innenfor høyere utdanning krever at studentene er studieforberedte. Det er viktig for studiekvaliteten at universiteter og høyskoler fremdeles skal ha adgang til selv å vurdere i hvilken grad de enkelte fagskoleutdanningene gir relevant studieforberedthet og eventuelt inneholder kvalifikasjonselementer som kan sies å være ekvivalente med aktuelle studieprogrammer. Det må være UH-institusjonene som avgjør om det er grunnlag for opptak og eventuelt fritak for enkelte kurs eller deler av utdanningen fram til kandidateksamen. Her synes utvalgets betegnelse «hensiktsmessig overgang» å være god. Utvalgets vurdering av «hensiktsmessige overganger» gir mulighet for faglige og skjønnsmessige vurderinger fra universitetene og høyskolene, innenfor de lover og regler som gjelder for opptak til de respektive studiene. Denne muligheten må fortsatt ligge der og ikke gjøres til allmenne prinsipper tillagt et samordnet opptak. Fagskoler og UH-institusjoner bør stimuleres til å utforme samarbeidsavtaler om innpass der det er hensiktsmessig. Løsninger som legger opp til å gi automatisk innpass er faglig uforusvarlig og kan gå ut over tilliten til utdanningene.

Om forholdet mellom offentlige og private fagskoler

Unio mener det er en svakhet ved utredningen at utvalget ikke har adressert forholdet mellom offentlige og private tilbud i fagskolemarkedet. Figur 3.2 (side 33 i utredningen), synliggjør at det er det offentlige som sørger for det viktige regionale fagskoletilbudet. Derfor er det uklart hvor hensiktsmessig det er å redusere antallet offentlige fagskoler til mellom fem og ni, slik utvalget foreslår. Det virker som dette ikke er tilstrekkelig gjennomtenkt og forankret. En viss konsentrasjon og samling i faglige sterke tilbud, vil antagelig være nødvendig, men man kan like gjerne tenke seg at fagskoletilbudet videreutvikles og utbygges, og slik skaper større og sterkere skoler.

Kandidatundersøkelsen (NIFU rapport 40/2013) viser at kandidater fra fagskoleutdanningene der relevant fag- eller svennebrev har vært opptakskrav, i stor grad er ute i relevant arbeid ¾ år etter endt utdanning. Det tyder på at dette er relevante og etterspurte utdanninger. Og dette er i stor grad offentlige fagskoleutdanninger. Undersøkelsen viser videre at omkring halvparten av kandidatene ved humanistiske og estetiske fag og mediefag, der en stor andel tas opp med studieforberedende vgo som bakgrunn, studerer videre — gjerne innenfor høyere utdanning — ¾ år etter endt fagskoleutdanning. Det at så mange studerer videre utløser et spørsmål om videre utdanning og eller en annen utdanning oppleves som nødvendig for å få relevant arbeid. Det er også blant kandidatene fra disse utdanningene andelen som opplever at de har et irrelevant arbeid er høyest. Dette er i stor grad private fagskoletilbud.

Unio savner derfor en grundig vurdering fra utvalget av om det i dag etableres fagskoletilbud som i liten grad oppfyller Fagskolelovens intensjon om at utdanningene skal gi kompetanse som arbeidslivet etterspør og som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak. Det kan virke lite rasjonelt og lite økonomisk hensiktsmessig, både for den enkelte og for samfunnet, at mange studenter går (innom) fagskolen før de går videre i høyere utdanning. En stor del av dagens fagskoletilbud, særlig innenfor humanistiske og estetiske fag, mediefag og økonomi og administrasjon er etablert av private tilbydere. Unio mener utvalget burde sett nærmere på hva som er drivkraften bak opprettelsen av disse tilbudene, er de i større grad styrt av studentenes utdanningsønsker og betalingsvillighet enn av arbeidslivets etterspørsel etter kompetanse?

Men tanke på at utvalget foreslår statlig finansiering også av de private fagskoletilbudene, er det ekstra beklagelig at utvalget ikke har gått nærmere inn i disse problemstillingene.

Om finansiering

Både innenfor universitets- og høyskolesektoren, grunnskole- og barnehagesektoren blir finansiering ansett som et avgjørende virkemiddel for å nå overordnede nasjonale mål. Det er ingen grunn til at ikke det samme skal gjelde fagskolesektoren. Unio vil understreke behovet for en finansieringsmodell som bidrar til å skape forutsigbarhet for fagskolene om deres økonomiske rammer. Dette hensynet kan best ivaretas gjennom en solid grunnbevilgning.

Unio vil påpeke viktigheten av å sikre at offentlige midler blir brukt hensiktsmessig på seriøse og kvalitetssikrede fagskoler, og i tråd med arbeidslivets behov. Finansieringsordningen bør ikke endres før nye og bedre styringsstrukturer og kvalitetssikringsordninger er på plass.

Dersom de private fagskolene skal få offentlig finansiering, må det sikres at skolene ikke kan ta ut økonomisk utbytte på driften, jf ordningen for private skoler i grunnopplæringen og private høyskoler. Vi kan foreslå en ordlyd i tråd med UH-loven § 7.1.2:

«Private universiteter og høyskoler skal la statlige driftstilskudd og egenbetaling fra studentene komme studentene til gode. Institusjoner som mottar statstilskudd, kan ikke gi økonomisk utbytte eller på annen måte overføre overskudd til eier eller dens nærstående.»

Om fagskoleråd

Arbeidet med å forankre, utvikle og integrere arbeidslivets behov for kompetanse må få en bredere base enn de aktørene som utgjør fagskolerådet i dag. Etter vår mening er det viktig å involvere flere aktører fra samarbeidende og mottakende arbeidsliv og sikre at eventuelle fagråd bemannes representativt i forhold til fagområdet. Derfor støtter Unio at det gjøres en grundig evaluering av Nasjonalt fagskoleråd. Evalueringen må se på prosessene i forbindelse med etableringen av fagskolerådet, sammensetningen og fagskolerådets legitimitet.

Om kompetansekrav for tilsatte

Unio deler utvalgets vurdering av behovet for å sette krav både til faglig og pedagogisk kompetanse. Vi støtter derfor utvalgets forslag om å spisse kravet til godkjent undervisningspersonell slik at det inneholder fagkompetanse, relevant og oppdatert yrkeserfaring og pedagogisk/didaktisk kompetanse. Det er et nasjonalt ansvar å utvikle en rammeplan for yrkespedagogisk utdanning for undervisningspersonellet ved fagskolene. Unio mener at dagens PPU-Y med en enkel revisjon kan tilpasses behovet for undervisningskompetanse for fagskolelærere, og ber om det settes i gang et slikt arbeid umiddelbart. På samme måte er vi opptatt av at fagskoleansatte til enhver tid er faglig oppdatert, og vi mener at fagskolene som del av sitt kvalitetssystem må ha en plan for den ansattes systematiske kompetanseheving. Vi støtter utvalgets vurdering at hospitering kan være et godt virkemiddel for kompetanseheving. Det påhviler både etablerte og nye fagskoler å sikre at de har kompetente lærere. Unio støtter utvalgets forslag til at fagskolene må ta ansvar for å utforme et system for hospitering slik at fagskolelærere kan få tilflyt av kompetanse og erfaring med relevant arbeidsliv, og at de legger til rette for at undervisningspersonell får anledning til å delta på yrkespedagogisk utdanning.

Om utdanningslengde

Fagskolenes styrke bør fremdeles være at de er korte og yrkesrettede, og at de evner raskt å svare til arbeidslivets skiftende behov. Ut fra det bør en fagskole tilby opplæring på maksimum 2 år. Hensikten med fagskolen er at den gir korte direkte yrkesrettede utdanninger bygget på arbeidslivets behov, som et alternativ til lengere forskningsbasert utdanning både på høyere og lavere gradsnivå. I arbeidet med

utvikling av fagskolen må ikke dette perspektivet mistes av synet. Dette innebærer at utdanningens innhold, oppbygging og omfang må styreres av dette.

Om omfangsbenevnelse

Når det gjelder spørsmålet om betegnelsen fagskolepoeng og hvorvidt den bør endres til studiepoeng, vil vi vise til de vurderinger som ble gjort i forbindelse med den siste revisjonen til fagskoleforskriften. Betegnelsen «studiepoeng» i høyere utdanning er knyttet til og kompatibel med de europeiske ECTSene, som er etablert med tanke på mobilitet og som et ledd i Bolognaprosessen. Det vil være uheldig om vi på norsk gir samme betegnelse til utdanning som gir godkjente ECTS og utdanning som ikke gir det.

Fagskolepoeng vil i all hovedsak være et verktøy i forhold til annen fagskoleutdanning og realkompetanse, knyttet til nivå 5 i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Unio mener at betegnelsen «fagskolepoeng» både er mer riktig og mer hensiktsmessig enn betegnelsen «studiepoeng». Det er en betegnelse som ikke bidrar til forvirring, og som vil kunne bidra til å definere fagskolenivået som et selvstendig utdanningsnivå med en annen innretning enn høyere utdanning. Vi tror det vil skape mye forvirring dersom ulike deler av det norske utdanningssystemet opererer med begrepet "studiepoeng" når begrepet ikke refererer til det samme. Vi støtter den delen av utvalget som ønsker å beholde betegnelsen fagskolepoeng. Dette handler om og er begrunnet i fagskolens egenart.

Vennlig hilsen
Unio



Ingjerd Hovdenakk
sekretariatssjef



Åshild Olaussen
fagsjef